

Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

BIULETYN

LISTOPAD 2025

GRUDZIEŃ 2025

SPIIS, TRESCI

GRUDZIEŃ 2025

WYDARZENIA

- **8-11 listopada**
NARODOWE ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI
2025 W MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
W SULEJÓWKU **3**
- **27-30 listopada**
TARGI KSIĄŻKI HISTORYCZNEJ **6**
- **5 grudnia**
KOCHANA OLU! WYBRANE FRAGMENTY
LISTÓW JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
DO ALEKSANDRY SZCZERBIŃSKIEJ **7**

DZIAŁ EDUKACJI

- KONKURS „PRZEPIS NA GRAFNOTKĘ” **8**
- STO LAT TEMU W PARYŻU... CZYLI WIELKI
SUKCES POLSKIEJ SZTUKI! **9**
- „W TELEGRAFICZNYM SKRÓCIE” **10**
- „POWSTAŃCY. LEGIONIŚCI. ŻOŁNIERZE. TRUDNE
DROGI DO NIEPODLEGŁOŚCI” – NOWE ZAJĘCIA
W PROGRAMIE DLA SZKÓŁ **11**
- GRUDNIOWE ATRAKCJE DLA RODZIN –
ZAPOWIEDZI **11**

DZIAŁ BADAŃ NAUKOWYCH

- ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI Z JÓZEFEM
PIŁSUDSKIM W CIECHANOWIE **12**
- DEBATA NAUKOWA „REWOLUCJA 1905
NIESŁUSZNIE ZAPOMNIANA” **13**
- ZAWODY MIĘDZYSZKOLNE
OLIMPIADY PRZEDMIOTOWEJ **15**

DZIAŁ OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH

- PRACOWITY LISTOPAD DZIAŁU
OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH **16**

NARODOWE ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI 2025 W MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

11 listopada 2025 r. jak co roku spotkaliśmy się u Piłsudskich w Sulejówku, by wspólnie przeżyć ten szczególny czas radosnego celebrowania ciągłości suwerenności – Narodowe Święto Niepodległości. To nie tylko święto – to przywilej, sukces i troska nas wszystkich. Niepodległa to całe mozaikowe społeczeństwo, to każdy i każda z nas. **Niepodległa to my!**

Spotkaliśmy się w Muzeum m.in. podczas różnych aktywności rodzinnych lub przy ognisku ze śpiewnikiem w dłoni. Zaprosiliśmy naszych gości w trakcie tych kilku jesiennych dni (od 8 do 11 listopada) – też na koncerty okolicznościowe, seminarium i debatę naukową, jak również tematyczne spacery po Sulejówku i po Warszawie! Nasi przewodnicy stworzyli także nowe ścieżki spacerów po wystawie stałej, a nawet slajdowisko.

Nasi goście mieli też możliwość sprawdzenia się podczas gry terenowej, jak również uczestniczyć w ciekawych pokazach, m.in. interesującego filmu, wyszkolenia psów służb mundurowych czy sprzętu wojskowego. Udostępniliśmy zwiedzającym także magazyn zbiorów! Oczywiście każda osoba odwiedzająca nas w te dni mogła zwiedzić wielokrotnie nagradzaną wystawę stałą w nowoczesnym budynku oraz zabytkowy dworek „Milusin”. Na wielodniowe tegoroczne obchody Święta Niepodległości przygotowaliśmy bogaty program pełen nowości i niespodzianek.

8 listopada

Świętowanie w tym roku rozpoczęliśmy bardzo wcześnie, ponieważ już 8 listopada w samo południe zaprosiliśmy chętnych na spacer z przewodnikiem po Warszawie po miejscach związanych z postacią i działalnością Józefa Piłsudskiego. Wieczorem tego samego dnia odbyła się w muzealnej restauracji Adelcia kolacja niepodległościowa połączona ze zwiedzaniem

wystawy stałej. W roli przewodnika wystąpił wybitny znawca biografii Józefa Piłsudskiego – prof. dr hab. Grzegorz Nowik, zastępca dyrektora ds. naukowych.

9 listopada

W południe ponownie zaprosiliśmy chętnych na spacer z przewodnikiem po Warszawie po miejscach związanych z postacią i działalnością Józefa Piłsudskiego. W tym samym czasie przeprowadziliśmy w muzealnym saloniku seminarium naukowe zatytułowane „Żołnierze Legionów Polskich i wojny polsko-bolszewickiej jako ofiary Zbrodni Katyńskiej w kwietniu 1940 roku”. Już o godz. 13.00 zaprosiliśmy natomiast naszych gości, w ramach serii „Od-przewodnik”, na spacer tematyczny z przewodnikiem po wystawie stałej zatytułowanej „Koł i jego żołnierz – rola i znaczenie konia w Wojsku Polskim”. Już godzinę później muzealni wolontariusze zaprosili chętnych na spacer miejski po Sulejówku: „Wokół »Milusina« – bojownicy o niepodległość i obronę ojczyzny”.

10 listopada

Prawie przez cały dzień (od godz. 11.00 do 17.00) gościliśmy w muzealnej sali Tokio małych i dorosłych zwiedzających, którzy zainteresowali się naszą ciekawą propozycją dla rodzin – „Pawilon sztuki i zabawy”. Zajęcia nawiązywały do Pawilonu Polskiego z paryskiej Międzynarodowej Wystawy Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa z 1925 roku. Natomiast tuż po godz. 17.00 zaprosiliśmy na plac muzealny wszystkich lubiących śpiewać na spotkanie z „Pieśnią Niepodległą” przy ognisku i grochówce.

11 listopada

Od rana wielkim zainteresowaniem publiczności cieszyły się wojskowe stoiska promocyjne zainstalowane na muzealnym placu. 5 Mazowiecka Brygada Obrony Terytorialnej zaproponowała zwiedzającym rodzinną ścieżkę saperską, a na stoisku Centrum Rozpoznania i Wsparcia Walki Radioelektronicznej im. gen. bryg. Jana Kowalewskiego można było obejrzeć różnorodny sprzęt rozpoznawczy. Natomiast 1 Warszawska Brygada Pancerna im. Tadeusza Kościuszki zaprezentowała Lekki Pojazd Rozpoznawczy – Legwan, a 1 Dywizja Piechoty Legionów im. Marszałka Józefa Piłsudskiego umożliwiła oglądanie z bliska Węzłowego Wozu Kablowego, wyposażenia żołnierzy, choć dzieciom najbardziej podobało się malowanie twarzy w maskujące barwy. Wielkim powodzeniem cieszyły się pokazy umiejętności psów służb mundurowych. Udostępniliśmy też stoisko portalu Żołnierze Niepodległości.

Aż do godziny 19.00 wszyscy goście mogli zwiedzać wystawę stałą oraz dworek „Milusin”. Wielką atrakcją stała się możliwość zwiedzania magazynu zbiorów pod opieką doświadczonego kustosa i kierownika Działu Zbiorów. Pomiędzy godz. 12.00 a 15.00 zorganizowaliśmy

w muzealnym saloniku spotkania autorskie z trzema autorami: prof. Mariuszem Wołosem (autorem książki „Józef Piłsudski. Rzecz o nieprzeciętności”, dr Jadwigą Rodowicz-Czechowską (autorką książki „Poznać w nas rasę dla was zrozumiałą. Co Inazō Nitobe pisał o Polsce i Polakach”) oraz Romanem Olkowskim (kierownikiem Działu Zbiorów i autorem książki „Józefowi Piłsudskiemu ...kopiec z ojczyściej ziemi”). Autorzy opowiadali o swoich publikacjach, odpowiadali na pytania publiczności oraz składali autografy na książkach.

O godzinie 13.00 zaprosiliśmy do sali Paderewskiego, nie tylko melomanów, na koncert chóralno-orkiestrowy „Polskie hymny – muzyczny przegląd wieków” w wykonaniu chóru i orkiestry Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia Nr 3 im. Juliusza Zarębskiego. Już godzinę później gościliśmy widzów w sali kinowej na pokazie filmu „Operacja Polonia 1920”, po którym miała miejsce dyskusja z udziałem reżysera i grona historyków. Organizatorem pokazu było nasze Muzeum oraz Instytut Liszta – Węgierskie Centrum Kultury. W tym samym czasie odbywało się zwiedzanie ogrodu z przewodnikiem trasą zwiedzania nazwaną „Ścieżkami Piłsudskich. Spacer po ogrodzie Aleksandry, Józefa, Wandzi i Jagódki”.

O godzinie 16.00 zaproponowaliśmy, w ramach serii oprowadzań tematycznych „Od-przewodnik”, w sali kinowej pokaz slajdów zatytułowany „Wakacyjne wyjazdy Józefa Piłsudskiego 1918–1935”. Program artystyczny tego dnia zakończyliśmy koncertem w sali Paderewskiego zatytułowanym „Niepodległa to my!” w wykonaniu Chóru Mieszanego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.

Tegoroczne Święto Niepodległości okazało się dużym sukcesem frekwencyjnym. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz jego oddział w Łodzi – „Bibuła”, odwiedziło 11 listopada ok. 6000 osób.

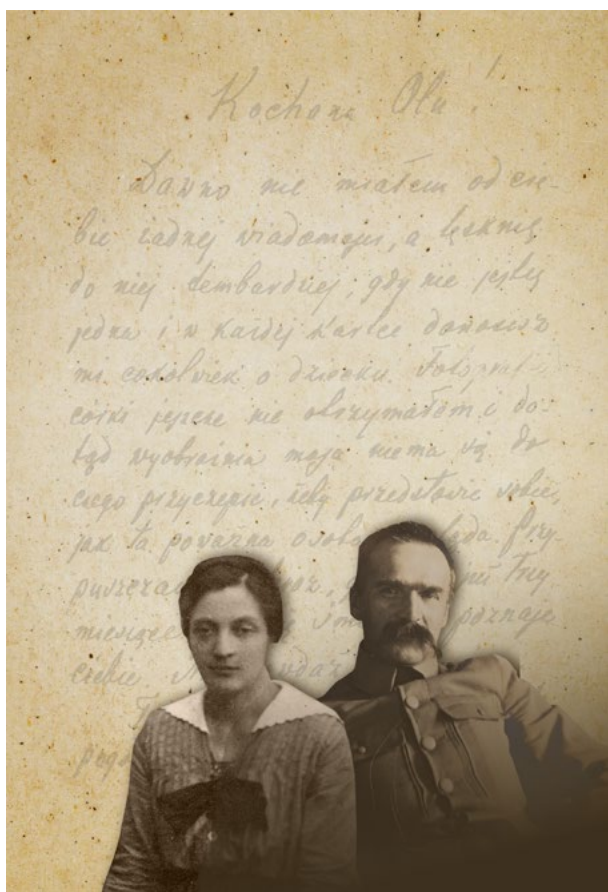
TARGI KSIĄŻKI HISTORYCZNEJ

W dniach 27–30 listopada odbyła się w Arkadach Kubickiego na Zamku Królewskim w Warszawie XXXIII edycja Targów Książki Historycznej. To najważniejsze i największe w Polsce święto książki historycznej. W tym roku wzięło w udział w targach 150 wystawców oraz ponad 200 wydawnictw. Jak co roku, odwiedziło je ponad 30.000 pasjonatów historii. W programie targów przewidziano wiele spotkań autorskich i innych wydarzeń związanych z polskim rynkiem wydawniczym. Od ponad trzydziestu lat wydarzenie to pełni ważną rolę popularyzatora historii i odwiedza je tysiące pasjonatów tej dziedziny wiedzy.

Jak co roku ogłoszeni zostali w trakcie tego wydarzenia także tegoroczni laureaci prestiżowej Nagrody KLIO – konkursu na najlepszą książkę historyczną roku w różnych kategoriach.

W tegorocznej edycji targów, podobnie jak w ubiegłorocznej, gościło ze swoimi publikacjami także Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Pracownicy Działu Obsługi Odwiedzających zaoferowali klientom w cenach promocyjnych nie tylko wydawnictwa Muzeum, ale również gadżety związane z postacią Józefa Piłsudskiego. Płatności mogły być realizowane zarówno kartą płatniczą, jak i i gotówką.

KOCHANA OLU!

WYBRANE FRAGMENTY LISTÓW JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO DO ALEKSANDRY SZCZERBIŃSKIEJ

Na 5 grudnia o godz. 19.00 zaplanowaliśmy w sali kinowej naszego Muzeum kameralną wystawę wybranych rękopisów listów Józefa Piłsudskiego do Aleksandry Szczerbińskiej. Wydarzeniu towarzyszyć będzie artystyczna interpretacja wybranych fragmentów listów.

KONKURS „PRZEPIS NA GRAFNOTKĘ”

6 listopada rozstrzygnięty został nasz muzealny konkurs z cyklu „Przepis na ...”. Temat nie był łatwy – uczniowie mieli sporządzić graficzną notatkę prezentującą sylwetkę jednego z trzech polskich prezydentów okresu II RP. Zadanie wymagało przeprowadzenia poważnego badania biografii wybranej postaci oraz zapoznania się z techniką tworzenia notatek graficznych, w czym pomóc miała zrealizowana przez Muzeum krótka animacja.

Zainteresowanie tegoroczną edycją konkursu przerosło nasze wszelkie oczekiwania – do Działu Edukacji przez 3 tygodnie donoszone były kolejne koperty, paczki i rulony. Ostatecznie doliczyliśmy się niemal 300 zgłoszeń! Prace w większości przypadków

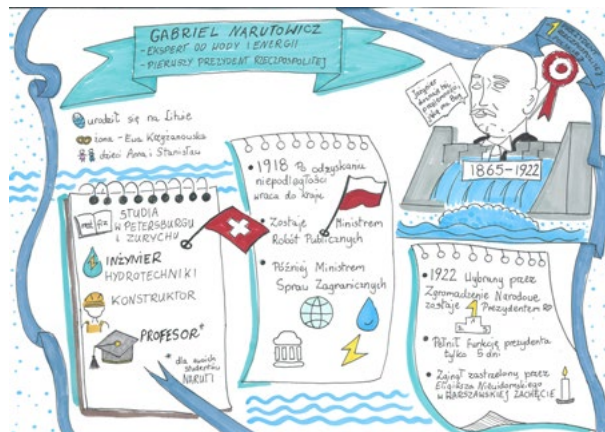
reprezentowały bardzo wysoki poziom – niektórzy z młodych autorów zaskoczyli nas swoją dociekliwością, inni – ponadprzeciętnymi umiejętnościami plastycznymi i zmysłem estetycznym, a jeszcze kolejni – fantastycznym poczuciem humoru.

Przed jury w składzie: Katarzyna Antonowicz, Anna Dąbrowska, Artur Jabłoński, Agata Matraś, Joanna Świeczko, Ewelina Zaleska i Ewa Łepkowska stało naprawdę trudne zadanie. Z wielkim żalem musieliśmy odkładać na bok kolejne świetne prace, ale z niektórymi komisja konkursowa absolutnie nie chciała się rozstać, dlatego przyznane zostały nagrody ex aequo oraz dwa dodatkowe wyróżnienia.

A oto lista zwycięzców:

Kategoria I - uczniowie klas 4-6 szkół podstawowych

- I miejsce – Kaja Czajka, SP nr 9 im. Jana Pawła II w Tarnobrzegu.
- II miejsce – ex aequo Wojciech Kołota, Szkoła Podstawowa nr 189 w Warszawie i Daria Golder, Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach.
- III miejsce – ex aequo Antonina Kowalska, Szkoła Podstawowa im G. Zielińskiego w Skępem i Martyna Kamieniarz, Szkoła EDU Spektrum w Legionowie.
- Wyróżnienie – Lena Kublicka, Szkoła Podstawowa nr 189 w Warszawie.

Kategoria II - uczniowie klas 7-8 szkół podstawowych

- I miejsce – Zofia Budzyńska, Szkoła Podstawowa nr 1 w Lublinie.
- II miejsce – Malwina Lipka-Chudzik, Szkoła Podstawowa nr 3 im. Józefa Piłsudskiego w Sulejówku; Oliwia Ciurkot, Zespół Szkół w Latoszynie.
- III miejsce – Hanna Walczuk, Szkoła Podstawowa nr 4 w Chełmie; Hubert Gronowski, Szkoła Podstawowa nr w Łęborgu.
- Wyróżnienie – Amelia Jasińska, Szkoła Podstawowa nr 1 w Piasecznie.

6 listopada

STO LAT TEMU W PARYŻU... CZYLI WIELKI SUKCES POLSKIEJ SZTUKI!

EDUKACYJNY MOTYW PRZEWODNI NA ŚWIĘTOWANIE 11 LISTOPADA

Edukacyjny „Pawilon sztuki i zabawy” dla najmłodszych odwiedzających nasze Muzeum w rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, zainspirowany był spektakularnym sukcesem polskiej sztuki na arenie międzynarodowej w 1925 r. W stulecie tego wydarzenia postanowiliśmy przypomnieć czym była Wystawa Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa, którą żył wówczas nie tylko Paryż – wtedy światowa stolica sztuki i mody – ale cała Europa. Ta wystawa zmieniała wystrój domów, sposób ubierania się, styl i powszechny gust. Polscy artyści – jako obywatele wolnego, samodzielnego państwa – debiutujący na pokazie we Francji, zdobyli liczne nagrody i wyróżnienia, a w kraju pisano: „...tam dopiero, nad brzegami Sekwany odzyskaliśmy naszą niepodległość artystyczną”.

Dzieła malarzy, rzeźbiarzy i rzemieślników zaprezentowano w nowoczesnym Pawilonie zaprojektowanym w stylu Art Déco. Jego architektura miała geometryczną formę, którą zdołały równie zgeometryzowane dekoracje. Detale te

nawiązywały do ludowych motywów, m.in. do stylu zakopiańskiego, wykreowanego pod koniec XIX w.

We wnętrzach Pawilonu – na parterze i antresoli – eksponowano meble, gobeliny i kilimy, ceramikę artystyczną, rzeźby oraz inne drobne elementy wystroju wnętrz. Uwagę zwiedzających przyciągały barwne, malowane na ścianach dekoracje autorstwa Zofii Stryeńskiej oraz tkane według jej projektu gobeliny, inspirowane legendami i sztuką ludową. Przed Pawilonem wyeksponowano rzeźbę „Rytm” autorstwa Henryka Kuny. Zachwycano się urodą przedstawionej przez artystę postaci, harmonią kompozycji i kunsztem rzeźbiarza. Kolejną wersję tej rzeźby ustawiono w 1929 r. w warszawskim Parku Skaryszewskim, gdzie można ją podziwiać do dziś.

To właśnie twórczość Stryeńskiej i Kuny miała inspirować przybywające na nasze zajęcia dzieci. Dla tych najmłodszych przygotowaliśmy kolorowanki według obrazów malarki, prezentujące całą ferię tradycyjnych i regionalnych kolorów Polski. Dla nieco starszych dzieła Zofii Stryeńskiej były inspiracją do stworzenia kilkunastu metrów tzw. fryzu naszego Pawilonu, przygotowanego w najrozmaitszej tematyce i stylistyce przez setki odwiedzających. Proste drewniane rusztowanie – symbolizujące wznoszenie Pawilonu – stało się ramą dla patriotycznych dekoracji w biało-czerwonych barwach. We wnętrzu wyeksponowaliśmy bogato dekorowane prace rzeźbiarskie powstające w naszym Muzeum przez dwa dni obchodów Święta Niepodległości. Każdy chętny mógł samodzielnie wykonać kokardę narodową i rozwiązać krzyżówkę sprawdzającą nie tylko wiedzę ogólną o Polsce, ale także uważne czytanie wstępu do wystawy archiwalnych fotografii z wystawy paryskiej. Niezmiennym zainteresowaniem cieszyło się zdobienie naszych muzealnych okien (tym razem w Saloniku), a wkrótce także – powstałego w odpowiedzi na ogromne zainteresowanie ofertą edukacyjną – stanowiska tworzenia świątecznych kart związanych ze świętem 11 listopada.

Według danych Działu Obsługi Odwiedzających, atrakcje edukacyjne przez dwa dni przyciągnęły ponad 1200 osób. Cieszymy się, że mogliśmy być częścią tego wspaniałego, rodzinnego wydarzenia.

11 listopada

„W TELEGRAFICZNYM SKRÓCIE”

WARSZTATY DLA RODZIN W RAMACH CYKLU „WYTWÓRNA ZABAWY, CZYLI O HISTORII INACZEJ”

Wybraliśmy niedzielę 16 listopada – dokładnie w 107. rocznicę nadania tzw. polskiej deklaracji niepodległości. Zajęcia „W telegraficznym skrócie” poświęciliśmy właśnie temu wydarzeniu. Jak zawsze – równo w południe – spotkaliśmy się z uczestniczkami i uczestnikami zajęć w holu Muzeum. Tym razem gości było aż 24, a biletów brakowało już ponad tydzień wcześniej. Niektórych gości znaleźliśmy już z innych zajęć oraz muzealnych wydarzeń – 1 czerwca, 15 sierpnia czy 11 listopada.

Spotkanie rozpoczęło się od przedstawienia prowadzących – oczywiście w alfabecie Morse’a. Następnie grupa mogła obejrzeć telegraf z 1921 r. i nieco starszy klucz telegraficzny z naszych muzealnych zbiorów. Niezbędną w przygotowaniu tej części zajęć była pomoc Justyny Barańskiej i Pawła Przeździeckiego, za co dziękujemy. Pierwszym z zadań dla naszych uczestników było ułożenie nazwiska Piłsudski. W kodzie Morse’a tworzy go 27 znaków, zatem każda z osób, łącznie z prowadzącymi oraz z Agnieszką – wolontariuszką, mogła stać się kropką bądź kreską.

Po znalezieniu w Starym Testamencie tekstu pierwszej wiadomości nadanej kodem Morse’a, udaliśmy się na ekspozycję. Towarzyszyła nam rozwijana przez całą

drogę linka – która miała symbolizować istotę łączności telegraficznej. W galerii „Naczelnik” przeczytaliśmy fragment depechy nadanej z Cytadeli 16 listopada 1918 r. Uzyskaliśmy tam też kolejną informację – telegraf mógł również działać bez drutu, a więc informacja mogła podążać falami radiowymi. Tabliczka z urzędu pocztowego i telegraficznego znajdująca się w galerii „Marszałek” dostarczyła kolejnej, nie tak oczywistej dla najmłodszych, informacji – nie można było nadać depechy z domu, należało pójść na pocztę.

Część warsztatową w sali „Gdynia” prowadził Jacek Grzywa. Budowa kluczy telegraficznych wymagała od niego czasochłonnnych przygotowań – ułożenia wszystkich komponentów i sprawdzenia ich działania, szczególnie tych elektrycznych oraz kilku godzin lutowania. Konstruowanie kluczy zajęło ponad półtorej godziny. Była to wymagająca wiele uwagi, ale dająca mnóstwa satysfakcji zabawa. W końcu (prawie) wszystkie klucze odezwały się jasnym donośnym dźwiękiem.

Zdjęcia: Natalia Szumska, Artur Jabłoński

16 listopada

„POWSTAŃCY. LEGIONIŚCI. ŻOŁNIERZE. TRUDNE DROGI DO NIEPODLEGŁOŚCI” – NOWE ZAJĘCIA W PROGRAMIE DLA SZKÓŁ

W listopadzie swoją premierę miało nowe w ofercie dla szkół oprowadzanie angażujące pt. „Powstańcy. Legioniści. Żołnierze. Trudne drogi do niepodległości”, które powstało dzięki współpracy pracowników Działu Obsługi Odwiedzających i Działu Edukacji. Ścieżkę przygotowano z myślą o uczniach szkół ponadpodstawowych, w tym klas o profilu mundurowym. Zajęcia ukazują proces formowania się jednolitego wojska polskiego – od czasów powstania styczniowego do wybuchu drugiej wojny światowej.

Podczas oprowadzania nasi pierwsi odbiorcy z dużą energią rozwiązywali zadania na wystawie stałej i z zaciekawieniem słuchali prowadzącego. Udało

się wydobyć z cienia niektóre postacie ze świata wojskowości, m.in. Józefa Dowbora-Muśnickiego. Młodzież z dużą uwagą poznawała także wewnętrzne problemy w odradzającym się po Wielkiej Wojnie wojsku polskim oraz przykłady współpracy dowódców w obliczu bolszewickiego zagrożenia.

Powstanie tych zajęć potwierdziło, że wspólne działanie nie tylko daje radość tworzenia, lecz także łączy różne perspektywy, dzięki czemu efekt końcowy staje się jeszcze bardziej atrakcyjny dla odbiorców.

listopad

GRUDNIOWE ATRAKCJE DLA RODZIN – ZAPOWIEDZI

To już ostatnie dni bieżącego roku, ale przed nami wciąż sporo propozycji dla naszych gości – także tych najmłodszych. W każdą grudniową niedzielę zapraszamy rodziny do wspólnych działań.

7 grudnia czekają nas warsztaty „**Werbenki, pajęczki i pawie oczka, czyli magia świąt w tradycyjnych ozdobach choinkowych**”. Będą one okazją to stworzenia świątecznych ozdób z naturalnych materiałów, inspirowanych wzorami sprzed stu lat. Mamy nadzieję, że zyskają aprobatę naszych prabab.

14 grudnia przeniesie nas jeszcze na chwilę w atmosferę Narodowego Święta Niepodległości. To właśnie wtedy zaprosimy rodziny na naszą najnowszą propozycję zajęć dla najmłodszych – warsztaty z elementami spektaklu lalkowego – „**O domu, który zbudowaliśmy razem**”. To wyjątkowa szansa, aby wziąć udział w zajęciach na co dzień przeznaczonych dla grup zorganizowanych i poznać trójkę uroczych bohaterów: Elżę, Tadzika i Aniceta. Razem sprawdzimy, jak ważna jest współpraca, solidarność i szacunek dla różnic między nami – i że działając wspólnie, naprawdę możemy przenosić góry.

Tego samego dnia, zaraz po warsztatach teatralnych, czyli o 16:30 zapraszamy na koncert uczniów Szkoły Muzycznej z Sulejówka. W programie... tanga argentyńskie!

21 grudnia, czyli w ostatnią przedświąteczną niedzielę, zapraszamy rodziny z dziećmi na warsztaty „**Gwiazdy na niebie, szalasy w kolebie – rodzinie na świąteczną nutę**”. Jak wskazuje tytuł, znów czeka nas radosne muzykowanie. Nie zabraknie instrumentów, wspólnego śpiewania, a rękodzieło... cóż, ono także będzie musiało trzymać rytm!

grudzień

ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI Z JÓZEFEM PIŁSUDSKIM W CIECHANOWIE

7 listopada 2025 r. na Zamku Książąt Mazowieckich w Ciechanowie, w ramach obchodów Święta Niepodległości, dr Stefan Artymowski z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku wygłosił wykład „Rola Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu przez Polskę niepodległości”. Po prelekcji odbył się koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu młodzieży z I Liceum Ogólnokształcącego im. Z. Krasińskiego w Ciechanowie pod kierunkiem nauczycieli Anny i Andrzeja Kamińskich oraz Roberta Widackiego.

7 listopada

DEBATA NAUKOWA „REWOLUCJA 1905 NIESŁUSZNIE ZAPOMNIANA”

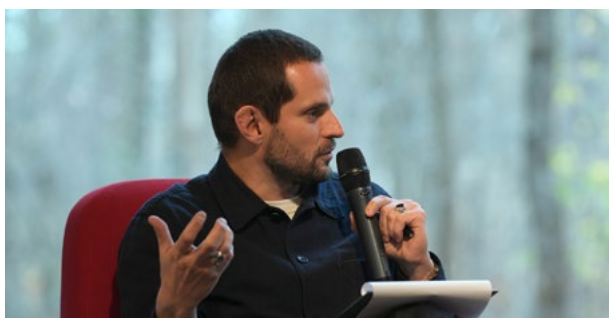
W ramach obchodów Narodowego Święta Niepodległości w Muzeum, w sobotę 15 listopada przypomnieliśmy o rewolucji 1905 roku – wydarzeniu będącym jedną z niedocenianych dziś kart na drodze do niepodległości. Tego dnia w muzealnym Saloniku odbyła się debata naukowa zatytułowana „Rewolucja 1905 niesłusznie zapomniana”, a po niej spacer po miejscach wystawy stałej poświęconych tym wydarzeniom. Zwiedzanie ekspozycji odbyło się w towarzystwie uczestników debaty, wybitnych znawców tematyki: prof. Andrzeja Friszke, dr. hab. Wiktora Marca i prof. Tomasza Nałęcz oraz prowadzącego debatę Konrada Schillera, kierownika Muzeum Woli i kuratora tegorocznej wystawy poświęconej rewolucji 1905 w Warszawie.

Dlaczego przy okazji obchodów niepodległości zdecydowaliśmy się rozmawiać w Muzeum o rewolucji 1905? Powodów mieliśmy kilka. Historycy analizujący burzliwe wydarzenia lat 1904-1908 na ziemiach polskich nazywają je różnie: plebejską rebelią, czwartym powstaniem, pierwszą rewolucją czy wreszcie próbą generalną wskrzeszenia Polski. Tak właśnie zatytułował wydaną w tym roku książkę prof. Tomasz

Nałęcz: *Rewolucja 1905 roku. Próba generalna wskrzeszenia Polski*, ukazując ścisły związek tych wydarzeń z odzyskaniem niepodległości.

Kolejnym powodem zajęcia się tym tematem była przypadająca w tym roku 120 rocznica rewolucji 1905 roku. Sejm Rzeczypospolitej 24 stycznia 2025 roku przyjął uchwałę w sprawie upamiętnienia bohaterów rewolucji 1905 roku w 120. rocznicę jej wybuchu, podkreślając, że: *Wydarzenia, które miały miejsce w 1905 roku na ziemiach polskich, stały się bardzo ważnym elementem kształtowania się polskiej tożsamości narodowej i inspirowały kolejne pokolenia do buntów przeciwko niesprawiedliwości, autorytaryzmowi i nierespektowaniu praw obywatelskich i praw człowieka.*

13 listopada przypadła 121 rocznica wydarzeń, które zapoczątkowały rewolucję na ziemiach polskich. Tego dnia w 1904 roku na placu Grzybowskim w Warszawie policja i wojska carskie brutalnie zaatakowały manifestantów protestujących przeciwko poborowi rekruta na wojnę z Japonią. W odpowiedzi bojownicy z PPS oddali strzały w kierunku wojsk carskich. W dostarczeniu broni pomagała Aleksandra Szczerbińska,

Konrad Schiller – historyk sztuki, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego oraz Goldsmiths University of London w zakresie studiów postkolonialnych i kulturoznawczych. Od 2019 kierownik Muzeum Woli, oddziału Muzeum Warszawy. Współkurator i kurator wystaw w Muzeum Woli m.in. „Niech płyną! Inne rzeki Warszawy” (2022); „Euforia. O warszawskiej scenie klubowej po 1989 roku” (2024) i „1905. Nowy początek. O rewolucji na Woli i w Warszawie” (2025). Był kuratorem programu dyskursywnego w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek U-jazdowski (2014-2017).

prof. Tomasz Nałęcz – profesor historii Uniwersytetu Warszawskiego. Bada epokę walk o niepodległość i dzieje II i III Rzeczypospolitej. Z żoną Darią Nałęcz napisał biografię Józefa Piłsudskiego. Jest współautorem podręczników: „Polska. Dzieje państwa i narodu” i „Polska na przestrzeni wieków”. Autor publikacji o współczesnej Polsce: „1989-1990. Czas przełomu”; „Strażnicy Rzeczypospolitej. Prezydenci Polski w latach 1989-2017”; „Afera Rywina. Odsłanianie prawdy”. W latach 1993-1997 i 2001-2005 był posłem i wicemarszałkiem sejmu. Doradca prezydenta Bronisława Komorowskiego ds. historii i dziedzictwa narodowego.

wówczas młoda działaczka PPS. W styczniu 1905, po krwawej niedzieli w Petersburgu, rewolucja ogarnęła całe imperium rosyjskie. Na ziemiach polskich trwała ponad trzy lata wypełnione masowymi strajkami, manifestacjami robotniczymi i patriotycznymi, krwawymi starciami z wojskami zaborcy oraz akcjami bojowymi. Nie mniej ważne niż działania zbrojne okazały się z perspektywy czasu zmagania o polską kulturę, język i szkołę oraz liczne inicjatywy obywatelskie. Walka o nauczanie w języku polskim jednoczyła Polaków ponad podziałami politycznymi. Okres rewolucji to też czas rozwoju prasy, czytelnictwa, kształtowania się programów partii politycznych, to lata aktywizacji całego społeczeństwa.

Współcześni Polacy niewiele wiedzą o tych wydarzeniach, które dały początek narodzinom nowoczesnego społeczeństwa polskiego. Organizując debatę z oprowadzaniem chcieliśmy także przypomnieć, że Józef Piłsudski, zwolennik „taktyki czynu”, uczestniczył w działaniach rewolucyjnych. Naszą intencją było także przybliżenie sceny

poświęconej rewolucji 1905 na wystawie stałej, gdzie przedstawione zostały różne postawy i działania społeczeństwa polskiego w latach 1904–1908.

Podczas debaty naukowcy zastanawiali się, dlaczego dziś nie pamiętamy o tej karcie naszej historii, co to mówi o nas i czy po 120 latach, potrzebujemy powracać do tych wydarzeń i zrozumieć ich znaczenie. Debatujący zgodzili się, że na wyparcie rewolucji 1905 roku z pamięci społecznej decydujący wpływ miało przedstawianie jej w okresie PRL-u jako początku drogi do budowy komunistycznej Polski. Propaganda PRL przez lata zawłaszczała historię ruchu socjalistycznego i walk rewolucyjnych, zatajając jej aspekty niepodległościowe i antyrosyjskie. Po zmianie ustrojowej w 1989 roku temat rewolucji i ruchu robotniczego nie stał się przedmiotem nowych badań naukowych. Dopiero zwrot ludowy, który dokonał się w kulturze, literaturze, publicystyce i w badaniach naukowych w ciągu ostatnich kilkunastu lat sprawił, że wydarzenia te stały się ponownie obiektem zainteresowania naukowców i części społeczeństwa.

prof. Andrzej Friszke — profesor w Instytucie Studiów Politycznych PAN, wykładowca Collegium Civitas, przewodniczący „Archiwum Solidarności”. Od 1982 kieruje działem historycznym redakcji „Więzi”. Członek Kolegium IPN (1999–2006) i Rady IPN (2011–2016). Członek Rady Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Muzeum Historii Polski i Kolegium Europejskiego Centrum Solidarności (do 2020). Zajmuje się historią polityczną Polski w XX wieku. Autor m.in.: „O kształt Niepodległej”, „Opozycja polityczna w PRL 1945–1980”, „Życie polityczne emigracji”, „Przystosowanie i opór”, „Anatomia buntu. Kuroń, Modzelewski i komandosi”, „Adam Ciołkosz — portret polskiego socjalisty” oraz „Państwo czy rewolucja”. Laureat licznych nagród, m.in.: im. Kazimierza Moczarskiego, im. Jana Długosza, „Klio”, im. Tadeusza Kotarbińskiego. Przewodniczący jury nagrody im. Kazimierza Moczarskiego.

dr hab. Wiktor Marzec — socjolog historyczny. W Instytucie Studiów Społecznych UW prowadzi badania nad figuracjami państwa w poimperialnej Europie Wschodniej. Doktorat na temat przemian sfery publicznej w Królestwie Polskim w trakcie rewolucji 1905 roku obronił na Uniwersytecie Środkowoeuropejskim w Budapeszcie. Habilitację uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim za pracę nad parlamentaryzmem i socjogenezą państwa po rozpadzie imperium Rosyjskiego. Prowadził badania m.in. na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie, Centrum Badań Historycznych w Petersburgu i na Stanford University. Autor książki „Rising Subjects. The 1905 Revolution and the Origins of Modern Polish Politics” (2020) i współautor „From Cotton and Smoke. Łódź — Industrial City and Discourses of Asynchronous Modernity, 1897–1994”. Po polsku ukazała się jego książka „Rebelia i reakcja. Rewolucja 1905 roku i plebejskie doświadczenie polityczne” (2016).

Pamięć o rewolucji 1905 od lat kultywowana jest w robotniczej Łodzi, budującej wokół wydarzeń i postaw rewolucyjnych swoją historyczną tożsamość. Natomiast mieszkańcy stolicy, konstruujący historyczną tożsamość wokół powstania warszawskiego, nie interesują się wydarzeniami z lat 1905-1907. O ich przebiegu i znaczeniu przypominała im w tym roku wystawa w Muzeum Woli „1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie”, której kuratorem był Konrad Schiller.

Po debacie zaprosiliśmy gości na spacer po miejscach wystawy stałej poświęconych rewolucji 1905, po raz pierwszy łącząc debatę z komentowaniem ekspozycji przez naukowców. Przygotowując to wydarzenie, połączyliśmy siły z Działem Edukacji, który tego samego dnia zaprosił członków Klubu Nauczyciela Historii z okolic Warszawy na szkolenie dotyczące dezinformacji, fake newsów, krytycznego myślenia i weryfikowania informacji. Ta ciekawa i bardzo aktualna tematyka przyciągnęła grono pedagogów, którzy wysłuchali również debaty i skorzystali ze spaceru po wystawie.

Choć debatanci – naukowcy wcześniej wyrażali obawy, że nie będą mieli wiele do powiedzenia na wystawie, jednak już po wejściu do pierwszej sceny „Świat Imperiów” wywiązała się ciekawa rozmowa wokół dużej infografiki – mapy przedstawiającej świat podzielony przez wielkie imperia kolonialne w II połowie XIX w. Dr hab. Wiktor Marzec zwrócił uwagę, że patrząc na tę mapę, można pokazać przyczyny rewolucji 1905 roku tkwiące w kryzysie globalnej gospodarki imperiów eksploatujących podbite kraje. Od progu nasi goście chwalili koncepcję merytoryczną i aranżację wystawy. Następnie przyglądaliśmy się eksponatowi – małej mapie satyrycznej Europy, ilustrującej politykę imperialnej Rosji, której symbolem był car wymachujący nahażką nad Europą. W scenie „Tajna misja do Tokio” uwagę

gości przykuła kolejna mapa satyryczna, na której Rosja została pokazana jako odrażająca, zachłanna ośmiornica, swoimi mackami dławiąca wiele narodów i państw.

W przestrzeni sceny „Rewolucja 1905” kuratorka Agnieszka Kaczmarek przedstawiła najpierw merytoryczną koncepcję tej części wystawy, główne zagadnienia i eksponaty, tłumacząc też dynamiczną aranżację przestrzeni. Następnie nasi goście kontynuowali rozmowę o rewolucji 1905 roku, odnosząc się do eksponatów, aranżacji oraz grafik, odkrywając przed słuchaczami kolejne tematy, które nie pojawiły się wcześniej w debacie. Chwalono dobry dobór eksponatów: broń, rzeźbę modlącego się starca, robotniczy nóż, książki Romana Dmowskiego, „wywołujące” poszczególne zagadnienia. Historyk sztuki, Konrad Schiller zwrócił uwagę na użyte w scenie reprodukcje obrazów i grafik oraz rzeźbę, opowiadając, jak wydarzenia te znalazły swoje odzwierciedlenie w sztukach plastycznych. Rozmowa rozwijała się, od jednego eksponatu czy grafiki przechodziliśmy do kolejnych, odkrywaliśmy kolejne wątki, które można by jeszcze długo omawiać.

Wizyta na ekspozycji okazała się ciekawym dopełnieniem rozmowy naukowców, którzy zresztą szybko odnaleźli się też w roli komentatorów wystawy. Dział Edukacji zadbał o nagranie wypowiedzi naszych gości na ekspozycji, dzięki czemu zainteresowani będą mogli zapoznać się z nimi. W przyszłości wydarzenia takie mogłyby być elementem oferty Muzeum nie tylko dla nauczycieli, ale też dla osób dorosłych, chętnych do pogłębiania swojej wiedzy historycznej.

Wydarzenie zostało zorganizowane wspólnymi siłami Działów: Badań Naukowych, Żołnierze Niepodległości i Edukacji.

15 listopada

ZAWODY MIĘDZYSZKOLNE OLIMPIADY PRZEDMIOTOWEJ

Już 4 grudnia 2025 r. rozpoczną się zawody międzyszkolne XIX Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 972–1514. Od Cedyni do Orszy”.

W zawodach wezmą udział uczniowie z wszystkich województw w Polsce. Tysiące uczniów przystąpi do zawodów punktualnie o godzinie 10.00.

W tym roku tematyka Olimpiady poświęcona została wydarzeniom w latach 972–1514: od Cedyni do

Orszy. Jest to szczególnie ważny temat w związku z obchodzoną w tym roku rocznicą tysiąclecia koronacji Bolesława Chrobrego na króla Polski.

Organizatorami olimpiady są:

- **Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku**
- **Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego**
- **Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego**

4 grudnia

PRACOWITY LISTOPAD DZIAŁU OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH

Listopad dla Działu Obsługi Odwiedzających obfitował nie tylko w pracę przy obsłudze licznych gości muzealnych, ale także w premiery kilku wydarzeń!

W piątek, 7 listopada, zespół Działu Obsługi uczestniczył w szkoleniu z improwizacji głosu oraz poprawnej polszczyzny. Prowadzące instruktorki: Anna Butkiewicz oraz Gizella Bortel zadbały, aby Zespół godnie reprezentował Muzeum poprawną mową, właściwą składnią i akcentowaniem odpowiednio rozgrzanym aparatem mowy!

W sobotę, 8 listopada, premierę miała uroczysta kolacja z okazji Święta Niepodległości. Kolacja, której menu opracowała restauracja Adelcia na podstawie jadłospisów z lat trzydziestych, była połączona z wyjątkowym, wieczornym zwiedzaniem wystawy stałej z profesorem Grzegorzem Nowikiem. Grupa dwudziestu biesiadników rozpoczęła wieczór od lampki powitalnego węgryzyna w towarzystwie zimnych przekąsek. Następnie, pod przewodnictwem profesora Nowika, grupa na półtorej godziny zeszła na wystawę stałą i zagłębiła się w opowieści o wydarzeniach sprzed ponad 100 lat. Po powrocie rozpoczęła się kolacja – goście mieli okazję spróbować m.in. krupniku na gęsinie, zrazików cielęcych czy profiterolek z miodem. Wydarzenie spotkało się z bardzo pozytywnym odbiorem – wypatrujcie kolejnych takich wydarzeń!

W sobotę, 8 listopada, oraz niedzielę, 9 listopada, po raz pierwszy zorganizowaliśmy warszawski spacer miejski „Warszawskimi śladami Józefa Piłsudskiego”. Słuchacze spaceru mieli okazję zobaczyć Warszawę oczami Komendanta i poznać anegdoty związane z nieistniejącymi już obiektami w miejskiej tkance. Nasi zaprzyjaźnieni przewodnicy miejscy, Waldemar Prokop oraz Joanna Grabek, oprowadzili dwie grupy po ok. 70 osób po miejscach związanych z Józefem Piłsudskim.

Tegoroczny listopad był wyjątkowo obfity w wydarzenia z cyklu „Od-przewodnik”! W tym roku swoje premierowe oprowadzania zaliczyła trójka naszych etatowych przewodników: Wikotria Wolińska-Kowal, Michał Osiński oraz Magdalena Sałańska.

W niedzielę, 9 listopada, Wiktoria zaprezentowała spacer tematyczny po wystawie stałej pod tytułem „Koń i jego żołnierz – rola i znaczenie konia w Wojsku Polskim”. Podczas spaceru poruszone zostały wątki dotyczące umundurowania, wyposażenia, a także relacji człowiek-zwierzę. Uczestnicy dowiedzieli się, jak i dlaczego koń pełnił tak ważną rolę nie tylko w bitwach, podczas uroczystości, ale także ugruntowując wizerunek silnych zwycięzców, przywódców wojskowych i państwowych.

W Święto Niepodległości po raz pierwszy zorganizowaliśmy „slajdowisko” dla naszych gości. Nasza przewodniczka, Magdalena Sawińska, przedstawiła licznie zebranym gościom prezentację pod tytułem

„Wakacyjne wyjazdy Józefa Piłsudskiego w latach 1918-1935”. Pokaz slajdów nie tylko przybliżył nam postać Marszałka, ale zapoznał z miejscami, w których Józef Piłsudski chętnie wypoczywał. W ten sposób, Magdalena przybliżyła nam wakacyjną atmosferę z Druskiennik, Krynicy Zdroju, Sulejówka, ale także Madery czy Egiptu!

Ogrzani słońcem znad Nilu, nasi goście mogli w niedzielę 16 listopada zapoznać się z historią orła białego – symbolu niepodległej Polski. Na wystawie stałej Michał Osiński prezentował dumną ptasią historię w polskim herbie od powstania styczniowego aż po współczesność. Zebrani goście przekonali się jakie znaczenie mają symbole państwowe, a nawet jaki wpływ na wizerunek herbu ma bieżąca polityka.

Tegoroczny cykl „Od-przewodnika” skończyliśmy w niedzielę, 23 listopada, spacerem po dworcu „Milusin” Magdaleny Sałańskiej pod tytułem „Różne oblicze Marszałka – Józef Piłsudski oczami najbliższych”. Podczas spaceru Goście poznali codzienność Józefa Piłsudskiego oczami osób z jego najbliższego otoczenia. Dworek „Milusin” i jego wyposażenie stały się pretekstem do przybliżenia opinii i spostrzeżeń o Marszałku. Goście, z pomocą Magdaleny, odkrywali symboliczne ślady relacji międzyludzkich i konkretne opowieści. Nie zabrakło wspomnień ukochanych córek i żony Aleksandry, oraz relacji matki Józefa Piłsudskiego. Źródłem inspirujących ciekawostek były oczywiście gospodyni Adela oraz wspomnienia adiutantów Marszałka, ale także rozmowy z sąsiadem, Jędrzejem Moraczewskim.

8-24 listopada

Założyciele Muzeum

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

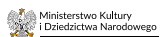
Fundacja Rodziny

JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

Wolontariuszy i pracowników Muzeum na swoich spektaklach goszczą

TEATR POLSKI
IM. ARNOLDA SZYFMANA
W WARSZAWIE

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

25^{lecie} Mazowsze

Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie jest jednostką organizacyjną
Samorządu Województwa Mazowieckiego współprowadzoną przez Ministra
Kultury i Dziedzictwa Narodowego

STUDIO
teatrgaleria